

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

**Факультет менеджменту освіти та науки
Кафедра педагогіки і психології вищої школи**

«Затверджено»

На засіданні Приймальної комісії
НПУ імені М. П. Драгоманова
Протокол №__ від «__»_____ 2021 р.
Голова Приймальної комісії
_____ Андрущенко В. П.

Рекомендовано

Вченою радою факультету
менеджменту освіти та науки
Протокол №__ від «__»_____ 2021 р.
Голова Вченої ради
_____ Савельєв В. Л.

**Програма вступного фахового випробування
із педагогіки**

**для громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства,
при вступі на навчання для здобуття ступеня магістра
на базі здобутого ступеня бакалавра/ освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста**

Галузь знань: 01 Освіта/педагогіка

Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки

Освітньо-професійна програма: Педагогічне дорадництво

Розробники програми: Дем'яненко Н.М., доктор педагогічних наук, професор;
Саюк В.І., кандидат педагогічних наук, доцент.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ (СПІВБЕСІДИ)

Програма вступного фахового випробування із педагогіки ґрунтується на освітньо-професійній програмі та освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівців ступеня «бакалавр» та освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст за різними напрямками підготовки та спеціальностями, навчальних програмах дисциплін циклу професійної та практичної (професійно-орієнтованої) підготовки і призначена для осіб, які вступають на навчання для здобуття освітнього ступеня «магістр» за освітньою програмою «Педагогічне дорадництво», спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», галузі знань 01 «Освіта/педагогіка».

Метою вступного фахового випробування є визначення рівня підготовки фахівців із вищою освітою різного профілю теоретичних знань про зміст, структуру, закономірності, принципи та функції навчально-виховного процесу; форми, методи, засоби і педагогічні технології навчання і виховання, як основи освітньої діяльності.

Фахове вступне випробування визначає рівень опорних теоретичних знань абітурієнтів із таких розділів дисципліни як: загальні основи педагогіки, теорія освіти і навчання (дидактика), теорія виховання, школознавство та історія педагогіки.

Пакет містить 30 білетів. Завдання білетів є рівнозначними за обсягом та складністю. Кожен білет складається з трьох теоретичних питань, які входять до вище зазначених розділів загальної педагогіки.

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ АБІТУРІЄНТА НА ВСТУПНОМУ ФАХОВОМУ ВИПРОБУВАННІ (ТІЛЬКИ ДЛЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ)

<i>За шкалою університету</i>	<i>Визначення</i>	<i>Характеристика відповідей абітурієнта</i>
0-99 балів	Низький	Абітурієнт не досить добре володіє теоретичним матеріалом із педагогіки, не в повній мірі використовує основні терміни, не може розкрити зміст понять дисципліни, погано відповідає на основні та додаткові запитання, проявляє інертність мислення. Відповідь абітурієнта є можливою за умови надання допомоги викладачем. Виклад матеріалу абітурієнтом є репродуктивним зі значною кількістю огріхів.
100-139 балів	Задовільний	Абітурієнт задовільно володіє навчальним матеріалом із дисципліни. Поверхово, без обґрунтування й аргументації, викладає його зміст, припускаючись певних неточностей. Володіє провідними термінами та поняттями із педагогіки, на задовільному рівні пояснює теоретичні положення, класифікації та сучасні досягнення педагогічної науки. Побудова відповіді є не зовсім логічною та обґрунтованою. Переважає репродуктивний тип викладу матеріалу.

<p>140-169 балів</p>	<p><i>Достатній</i></p>	<p>Абітурієнт на достатньому теоретичному рівні володіє навчальним матеріалом, логічно та обґрунтовано його пояснює. Володіє основними термінами і поняттями дисципліни, теоретичними положеннями, використовує різні класифікації педагогічної науки та має певні власні судження щодо них, хоча у відповідях зустрічаються певні неточності. Переважає продуктивний тип мислення.</p>
<p>170-200 балів</p>	<p><i>Високий</i></p>	<p>Абітурієнт досить добре володіє навчальним матеріалом дисципліни, логічно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст основних теоретичних положень із педагогіки. Досить точно і повно розкриває значення педагогічних термінів і понять, логічно аналізує різні аспекти педагогічних явищ та їх взаємозв'язки, переконливо аргументує власну позицію. Переважає творчий тип мислення.</p>

Якщо абітурієнт під час вступного випробування з конкурсного предмету набрав до 100 балів, то дана кількість балів вважається не достатньою для допуску до конкурсного відбору до НПУ імені М. П. Драгоманова.

Оцінювання рівня знань абітурієнтів проводиться кожним із членів предметної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань абітурієнта виводиться за результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей абітурієнтів. Бали (оцінки) вступного фахового випробування виголошуються головою предметної комісії усім абітурієнтам, хто приймав участь у випробуванні після закінчення іспиту.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ СПІВБЕСІДИ

Фахова комісія аналізує результати співбесіди методом експертної оцінки й колегіально приймає рішення: про «рекомендовано до зарахування» або «не рекомендовано до зарахування».

4. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

4.1. Загальні основи педагогіки

Поняття про педагогіку як науку. Предмет і завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками.

Етапи здійснення педагогічного дослідження. Методи науково-педагогічних досліджень та їх характеристика: емпіричні (педагогічне спостереження, бесіда, педагогічний експеримент, педагогічне опитування, вивчення шкільної документації та учнівських робіт, рейтингу тощо); теоретичні (аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння, класифікація, узагальнення, абстрагування, моделювання); соціометрії; математичні та статистичні методи (реєстрування, ранжування, вимірювання)

Поняття про особистість, індивідуальність, індивід. Об'єктивні та суб'єктивні фактори формування особистості, їх особливості і взаємозв'язок. Види розвитку і формування особистості: стихійний, цілеспрямований, саморозвиток і самоформування.

4.2. Теорія освіти і навчання (дидактика)

Виникнення і розвиток дидактики. Основні категорії дидактики: процес навчання, принципи навчання, зміст освіти, методи навчання, форми і засоби навчання.

Поняття про процес навчання. Структура процесу навчання. Пояснювально-ілюстративний (інформаційний), проблемно-пошуковий і дослідницький підходи до навчання. Основні функції навчання: освітня, розвивальна, виховна та їх взаємозв'язок. Закономірності навчання. Поняття принципів навчання та їх класифікація.

Діяльність учителя у процесі навчання: планування, організація та здійснення навчальної діяльності, контроль за навчальним процесом, стимулювання активності учнів під час навчання, аналіз результатів діяльності.

Поняття змісту освіти в національній школі. Загальна, політехнічна та професійна освіта. Поняття навчальних планів, програм, підручників і навчальних посібників.

Поняття про методи і методичні прийоми. Класифікація методів навчання. Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності. Методи контролю і самоконтролю у навчанні.

Поняття форм організації навчання. Класифікація форм організації навчання: за кількістю учнів, місцем навчання, тривалістю навчання тощо.

Урок як провідна форма організації навчання. Форми організації діяльності учнів на уроці: індивідуальна, парна, групова, колективна. Типи і структура уроків. Педагогічні вимоги до побудови уроку: постановка мети, завдань, обладнання уроку; дотримання реалізації функцій уроку; врахування особистого досвіду учнів; розвиток мотивації навчання; організація різних видів діяльності на уроці; контроль за пізнавальною діяльністю учнів і зворотні зв'язки.

Експерсія, домашні завдання, самостійна робота, додаткові заняття, факультативи, практикуми, семінари, лекції та їх характеристика. Нетрадиційні форми навчальних занять.

Засоби навчання. Класифікація засобів навчання. Використання технічних засобів і комп'ютерної техніки у навчанні.

Поняття і основні види контролю успішності учнів. Види оцінювання: поточне, тематичне, підсумкове.

4.3. Теорія виховання

Процес виховання та його специфічні риси. Компоненти і рушійні сили процесу виховання. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання. Перевиховання: зміст, функції та етапи. Самовиховання: поняття, умови, етапи і прийоми.

Основні закономірності процесу виховання. Принципи виховання: цілеспрямованість його на засвоєння молоддю загальнолюдських духовних цінностей, зв'язок з життям; єдність свідомості і поведінки; виховання у праці і колективі тощо. Принципи національного виховання: народність, природовідповідність, демократизація, гуманізація, культуровідповідність, безперервність тощо.

Основні напрями виховання: розумове, правове, екологічне, трудове, сімейне тощо.

Особливості змісту виховання в сучасній школі: виховання громадянської культури, виховання розумової культури, філософсько-світоглядна підготовка, виховання основ моральної культури, виховання екологічної культури, трудове виховання і профорієнтація, виховання естетичної культури, виховання фізичної культури. Державні документи та Концепція про національне виховання.

Поняття про методи, методичні прийоми, засоби виховання та їх класифікації. Методи усвідомлення цінностей суспільства. Методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки. Методи стимулювання поведінки і діяльності. Методи педагогічної підтримки. Методи контролю й аналізу ефективності виховного процесу.

Поняття позакласної та позашкільної виховної роботи. Різноманітність масових, групових та індивідуальних форм позакласної роботи. Позашкільні заклади освіти та їх роль у вихованні учнів.

Поняття про дитячий колектив, його ознаки та структура. Дитячі та юнацьких формальні та неформальні організації. Учніське самоврядування. Виховний вплив колективу.

Завдання і функції класного керівника. Робота класного керівника щодо формування учнівського колективу.

4.4. Школотзнавство

Органи управління освітою та їх функції. Принципи управління освітою. Керівництво навчально-виховною роботою в школі. Планування роботи школи. Особливості внутрішнього контролю.

Поняття методичної роботи в школі. Форми методичної роботи в школі та їх характерні ознаки.

Поняття кращого педагогічного досвіду. Вивчення передового педагогічного досвіду. Узагальнення і поширення педагогічного досвіду. Наукова організація педагогічної праці.

4.5. Історія педагогіки

Джерела історії педагогіки, їх класифікація. Педагогіка давнього світу. Спартанська система виховання. Ідея розвитку особистості в Афінійській системі виховання. Система виховання й шкільна освіта у Стародавньому Римі. Педагогічні ідеї Демокрита, Сократа, Платона, Аристотеля та Квінтіліана.

Система середньовічних шкіл. Лицарська система виховання. Навчання й виховання дівчат в епоху Середньовіччя. Організація навчання у перших університетах.

Основні ознаки гуманістичної педагогіки в епоху Відродження. Педагогі-гуманісти: В. да Фельтре, Ф. Рабле, Е. Роттердамський, М. Монтень. Педагогічні погляди Т. Мора і Т. Кампанелли. Характеристика єзуїтського виховання й освіти. Школи нового типу: гімназії, колегіуми, державні та приватні школи для дівчат.

Педагогічна система Я. А. Коменського (XVIII ст.). Класно-урочна система та принципи навчання за Я. Коменським. «Велика дидактика» - зміст та провідні положення наукової праці вченого.

Педагогічні ідеї Д. Локка. Зміст педагогічної теорії Ж.-Ж. Руссо. Проблеми народної освіти у період французької революції кінця XVIII ст.

Педагогічна система Й. Песталоцці. Принципи навчання за Й. Песталоцці. Вчений про методу початкового навчання. Загальнопедагогічні ідеї та принципи А. Дістервега. Погляди вченого про вчителя і його підготовку.

Педагогічна теорія Й. Гербарта. Методологічні засади педагогіки за Й. Гербартом. Структура процесу навчання і його ступені. Вчений про методи навчання. Система морального виховання у працях вченого.

Педагогічне вчення Ф. Фребеля. Вчений про дошкільне виховання.

Педагогічні погляди і діяльність Л. Толстого. Педагогічні погляди П. Лесгафта і С. Шацького. Педагогічна система М. Монтессорі. Педагогічні ідеї Дж. Дьюї. Теорія «громадянського виховання» і «трудової школи» Г. Кершенштейнера.

Українська народна педагогіка. Освіта і виховання у Київській Русі. Виникнення і розвиток братських шкіл в Україні. Система виховання козацької молоді (січові, мистецькі, полкові школи).

Острозька академія: зміст та організація навчання. Києво-Могилянська академія: організація та методи навчання.

Педагогічні погляди Г.С. Сковороди. Педагогічна діяльність М. В. Ломоносова.

Педагогічні погляди О. В. Духновича. Етнографічні розвідки М. І. Костомарова. Ідея національного виховання М. П. Драгоманова.

Педагогічна система К. Д. Ушинського. К.Ушинський – основоположник наукової педагогіки і реформи школи.

Педагогічна діяльність і погляди П.Блонського, С.Шацького, Г.Ващенко та їх вплив на розвиток української педагогіки. Ідеї національної школи та рідномовного виховання С.Русової та І.Огієнка.

Педагогічна система А.Макаренка. Педагогічна спадщина А. Макаренка. Питання трудового виховання і навчання дітей у роботах А. Макаренка.

Педагогічна діяльність і літературно-педагогічна спадщина В.Сухомлинського. Вчений і народна педагогіка.

Новаторська педагогіка 80-90 – х років (В. Шаталов, М. Гузик, О. Захаренко та ін.).

Освіта в Україні на сучасному етапі духовного та національного відродження.

Провідні соціально-економічні чинники, що впливають на еволюцію освітніх систем. Характеристика освітньої системи в США. Освітня система Великобританії. Система освіти Німеччини. Освітня система Франції. Освітня система Японії.

4.6. ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ ІЗ ПЕДАГОГІКИ

1. Предмет і завдання педагогіки.
2. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
3. Основні категорії педагогіки.
4. Етапи здійснення педагогічного дослідження.
5. Поняття методів науково-педагогічних досліджень та їх класифікація.
6. Емпіричні методи дослідження та їх характеристика.
7. Теоретичні методи педагогічних досліджень та їх характеристика.
8. Поняття про особистість, індивідуальність, індивід.
9. Об'єктивні та суб'єктивні фактори формування особистості.
10. Види розвитку і формування особистості: стихійний, цілеспрямований, саморозвиток і самоформування.
11. Основні категорії дидактики: процес навчання, принципи навчання, зміст освіти, методи навчання, організаційні форми навчання та ін.
12. Процес навчання і його структура.
13. Закономірності навчання та їх характеристика.
14. Принципи навчання та їх характеристика.
15. Пояснювально-ілюстративний (інформаційний), проблемно-пошуковий і дослідницький підходи до навчання.
16. Основні функції навчання: освітня, розвивальна, виховна та їх взаємозв'язок.
17. Діяльність учителя у процесі навчання: планування, організація та здійснення навчальної діяльності, контроль за навчальним процесом, стимулювання активності учнів під час навчання, аналіз результатів діяльності..
18. Зміст освіти в національній школі.
19. Загальна, політехнічна та професійна освіта.
20. Поняття навчальних планів, програм, підручників і навчальних посібників.
21. Методи і методичні прийоми.
22. Класифікація методів навчання.
23. Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності.
24. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності.
25. Методи контролю і самоконтролю в навчанні.
26. Форми організації навчання та їх класифікація.
27. Урок як основна форма організації навчання.
28. Форми організації діяльності учнів на уроці: індивідуальна, парна, групова, колективна.
29. Типи уроків та їх характеристика.
30. Нетрадиційні форми навчальних занять.
31. Засоби навчання та їх призначення.
32. Комп'ютерне навчання у закладі освіти.
33. Поняття і види контролю учнів.

34. Види оцінювання: поточне, тематичне, підсумкове.
35. Процес виховання та його специфічні риси.
36. Перевиховання: зміст, функції та етапи.
37. Самовиховання: поняття, умови, етапи і прийоми.
38. Основні закономірності процесу виховання.
39. Принципи виховання та їх характеристика (цілеспрямованість, зв'язок з життям; єдність свідомості і поведінки; виховання у праці і колективі тощо).
40. Основні напрями виховання: розумове, правове, екологічне, трудове, сімейне тощо.
41. Принципи національного виховання: народність, природовідповідність, демократизація, гуманізація, культуровідповідність, безперервність тощо.
42. Зміст виховання у сучасній школі.
43. Поняття про методи виховання та їх характеристика.
44. Форми організації виховної роботи у закладі освіти.
45. Позакласна виховна робота.
46. Позашкільна виховна робота.
47. Поняття про дитячий колектив, його ознаки та структура.
48. Дитячі та юнацькі формальні та неформальні організації.
49. Учнівське самоврядування.
50. Робота класного керівника щодо формування учнівського колективу.
51. Органи управління освітою та їх функції.
52. Принципи управління освітою.
53. Керівництво навчально-виховною роботою в школі.
54. Планування роботи школи.
55. Особливості внутрішкільного контролю.
56. Поняття методичної роботи в школі.
57. Форми методичної роботи в школі та їх характерні ознаки.
58. Поняття кращого педагогічного досвіду.
59. Вивчення передового педагогічного досвіду.
60. Узагальнення і поширення педагогічного досвіду.
61. Джерела історії педагогіки, їх класифікація.
62. Система виховання дітей і молоді у Древній Греції та Стародавньому Римі.
63. Педагогічні ідеї Демокрита, Сократа, Платона, Аристотеля та Квінтіліана.
64. Організація навчання у перших університетах у Середньовічній Європі.
65. Педагоги-гуманісти: В. да Фельтре, Ф. Рабле, Е. Роттердамський, М. Монтень.
66. Педагогічні погляди Т. Мора і Т. Кампанелли.
67. Школи нового типу в європейських країнах у період Відродження: гімназії, колегіуми, державні та приватні школи для дівчат.
68. Педагогічна система Я. А. Коменського (XVII ст.).
69. Педагогічні ідеї Д. Локка, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці.
70. Педагогічне вчення А. Дістервега, Й. Гербарта й Ф. Фребеля.
71. Педагогічні погляди і діяльність Л. Толстого, П. Лесгафта і С. Шацького.
72. Педагогічна система М. Монтесорі.
73. Педагогічні ідеї Дж. Дьюї та Г. Кершенгштейнера.
74. Українська народна педагогіка.
75. Освіта і виховання у Київській Русі.
76. Виникнення і розвиток братських шкіл в Україні.
77. Система виховання козацької молоді (січові, мистецькі, полкові школи).

78. Острозька і Києво-Могилянська академії: зміст та організація навчання.
79. Педагогічні погляди Г.С. Сковороди.
80. Педагогічна діяльність М. В. Ломоносова, О. В. Духновича і М. І. Костомарова.
81. Ідея національного виховання М. П. Драгоманова.
82. К.Ушинський – основоположник наукової педагогіки і реформи школи.
83. Педагогічна діяльність і погляди П.Блонського, С.Шацького, Г.Ващенко та їх вплив на розвиток української педагогіки.
84. Ідеї національної школи та рідномовного виховання С.Русової та І.Огієнка.
85. Педагогічна система і спадщина А.Макаренка.
86. Педагогічна діяльність і літературно-педагогічна спадщина В.Сухомлинського.
87. Новаторська педагогіка 80-90 – х років (В. Шаталов, М. Гузик, О. Захаренко та ін.).
88. Освіта в Україні на сучасному етапі духовного та національного відродження.
89. Провідні соціально-економічні чинники, що впливають на еволюцію освітніх систем.
90. Освітні системи розвинутих країн світу: характерні ознаки.

5. Для пільгових категорій осіб, яким надано право складати вступні випробування (особи, що потребують особливих умов складання випробувань) в НПУ імені М. П. Драгоманова за рішенням Приймальної комісії створюються особливі умови для проходження вступних випробувань.

6. СТРУКТУРА БІЛЕТУ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ (СПІВБЕСІДИ)

**Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Факультет менеджменту освіти та науки**

Ступень: «Магістр»

Галузь знань: 01 Освіта/педагогіка

**Вступне фахове
випробування**

Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки

Освітньо-професійна програма: «Педагогічне дорадництво»

На базі ступеня / ОКР: «Бакалавр», «Спеціаліст»

Екзаменаційний білет № 1

1. Предмет і завдання педагогіки.
2. Засоби навчання та їх призначення.
3. Джерела історії педагогіки, їх класифікація.

**Затверджено на засіданні Приймальної комісії НПУ ім. М. П. Драгоманова
Протокол № ___ від «__» _____ 2021 р.**

Голова фахової комісії

_____ Підпис

Савельєв В. Л.

Прізвище, ім'я, по-батькові

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. Електронна педагогіка: впроваджуємо черговий новаторський проект / В. Андрущенко, А. Кудін // Освіта. – 2009. – 4-11 листоп. (№ 46/47). – С. 4-5.
2. Барбашова І. А. Загальні основи педагогіки / І. А. Барбашова. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2011. – 126 с.
3. Бех І.Д. Особистісно зорієнтовне виховання – нова освітня філософія / І. Д. Бех // Позакласний час. – 2011. - № 4. – С. 42-54.
4. Волкова Н. П. Педагогіка / Н. П. Волкова. – К. : Академія, 2001. – 576 с.
5. Галузинський В. М. Педагогіка: теорія та історія : [навч. посібник] / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. – К. : Вища школа, 1995. – 237 с.
6. Загальна педагогіка: модульне навчання / Федорчук Е. І., Вонсович В. П. та ін.; За заг. ред. Е. І. Федорчук. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. – 328 с.
7. Карпенчук Г. Г. Теорія і методика виховання / Г. Г. Карпенчук. – К.: Вища школа, 1997. – 304 с.
8. Кузьмінський А. І. Педагогіка [Текст] : Підручник / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 160 с.
9. Лозова В. Теоретичні основи виховання і навчання : [навчальний посібник] / В. Лозова, Г. Троцько. – [2-е вид.] – Харків : «ОВС», 2002. – 400 с.
10. Малафійк І. В. Дидактика : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Іван Васильович Малафійк. – К. : Кондор, 2009. – 398 с.
11. Загальна педагогіка / С. М. Мартиненко, Л. Л. Хоружа. К. : МАУП, 2002. – 176 с.
12. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка : [навчальний посібник] / Н. Є. Мойсеюк. – К. : Освіта, 1999. – 324 с.
13. Пальчевський С. С. Педагогіка : [навч. посібник] / С. С. Пальчевський. – К. : Каравела, 2007. – 576 с.
14. Педагогіка : [навчальний посібник] / В. М. Газузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – Вінниця: РВВВАТ “Віноблдрукарня”. – 2001. – 200 с.
15. Педагогіка / [Под ред. Ю. К. Бабанського]. – М. : Педагогіка, 1989. – 479 с.
16. Педагогіка / [Под ред. Харламова І.Ф]. – М. : Педагогіка, 1990. – 327 с.
17. Педагогіка / [Под ред. П. И. Пидкасистого]. – М. : Педагогическое общество, 1998. – 640 с.
18. Педагогіка / [За ред. Алексюк А.Н]. – К. : Вища школа, 1983. – 292 с.
19. Педагогіка / [За ред. Ярмаченка М.Д.] – К.: Вища школа, 1986. – 544 с.
20. Подласый И. П. Педагогіка : [учеб. для студентов вузов, обучающихся по направлениям подготовки и специальностям в области «Образование и педагогіка»] : в 3 кн. / И. П. Подласый. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2007. – Кн. 2: Теория и технологии обучения. – 575 с. : ил.
21. Фіцула М. М. Педагогіка. – К. : Академія. – 2000.
22. Фіцула М. М. Вступ до педагогічної професії : [навч. посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти] / М. М. Фіцула. – [вид. 3-тє, перероб. і доп.]. – Тернопіль : Навчальна книга, 2009. – 168 с
23. Хуторской А. В. Современная дидактика : [учеб. пособие] / А. В. Хуторской. – [2-е изд., перераб.]. – М. : Высшая шк., 2007. – 639 с.